Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 2 (2026) · “Milliy statistika tizimida yangi bosqich: barqaror rivojlanish maqsadlari, xalqaro standartlar va zamonaviy tende...

“MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”

O’ZBEKISTONDA IJTIMOIY-IQTISODIY SOHANING RIVOJLANISH INDIKATORLARINI BAHOLASH

MAMASIDIQOV SHOHRUHMIRZO SHERZOD O’G’LI,
Toshkent Davlat Iqtisodiyot universiteti, talaba
E-mail: shohruxmirzomamasiddiqov0@gmail.com
+998932567710
XAITMUHAMATOVA DILDORA DILSHOD QIZI
Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti, talaba
E-mail: xaitmuhamatovadildora@gmail.com
+998948863001

Annotatsiya
Mazkur maqolada O‘zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni baholashda qo‘llaniladigan asosiy indikatorlar tizimi kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqotda iqtisodiy o‘sish, bandlik darajasi, aholi daromadlari, kambag‘allik darajasi, inson kapitali va hududiy rivojlanish ko‘rsatkichlari asosiy mezon sifatida olingan. Shuningdek, zamonaviy global yondashuvlar asosida indikatorlarni takomillashtirish yo‘llari ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy siyosat samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.
Kalit so‘zlar: ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, indikatorlar, YaIM, bandlik, kambag‘allik, inson kapitali, barqaror rivojlanish, iqtisodiy siyosat
Abstract
This article analyzes a comprehensive system of indicators used to assess socio-economic development in Uzbekistan. The study focuses on key indicators such as economic growth, employment rate, household income, poverty level, human capital, and regional development. It also proposes ways to improve these indicators based on modern global approaches. The findings of the research contribute to enhancing the effectiveness of socio-economic policy.
Keywords: socio-economic development, indicators, GDP, employment, poverty, human capital, sustainable development, economic policy
Аннотация
В данной статье проводится комплексный анализ системы показателей, используемых для оценки социально-экономического развития Узбекистана. В исследовании рассматриваются такие ключевые индикаторы, как экономический рост, уровень занятости, доходы населения, уровень бедности, человеческий капитал и региональное развитие. Также предлагаются пути совершенствования системы показателей на основе современных глобальных подходов. Результаты исследования способствуют повышению эффективности социально-экономической политики.

Published: 05.06.2026
Cite this article: Mamasidiqov Shohruhmirzo Sherzod o’g’li, Xaitmuhamatova Dildora Dilshod qizi (2026). O’zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy sohaning rivojlanish indikatorlarini baholash. Emro Science and Education, 2(2). https://journal.emro.uz/public/maqola/783
© 2026 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

Ключевые слова: социально-экономическое развитие, индикаторы, ВВП, занятость, бедность, человеческий капитал, устойчивое развитие, экономическая политика

Kirish

Hozirgi kunda jahon iqtisodiyotida yuz berayotgan chuqur transformatsiyalar har bir mamlakatdan o‘z ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasini qayta ko‘rib chiqishni talab etmoqda. Ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlar uchun barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlash bilan birga aholi farovonligini oshirish ustuvor vazifa hisoblanadi.

O‘zbekiston ham so‘nggi yillarda keng qamrovli iqtisodiy islohotlarni amalga oshirib, bozor mexanizmlarini joriy etish, xususiy sektorni rivojlantirish va ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlashga alohida e’tibor qaratmoqda. Bunday sharoitda mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish darajasini aniq baholash muhim ahamiyatga ega.

Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni baholash indikatorlari tizimi orqali iqtisodiy siyosat samaradorligi, resurslardan foydalanish darajasi hamda aholi turmush sifati aniqlanadi. Shu bois, indikatorlar tizimini ilmiy asosda shakllantirish va takomillashtirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar sharhi

Ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni baholash masalasi iqtisodiyot fanida keng o‘rganilgan yo‘nalishlardan biridir. Klassik iqtisodiy nazariyada asosiy e’tibor yalpi ichki mahsulot (YaIM) ko‘rsatkichiga qaratilgan bo‘lib, u iqtisodiy o‘sishning asosiy mezoni sifatida qaralgan.

Biroq zamonaviy yondashuvlarda faqat iqtisodiy o‘sish yetarli emasligi ta’kidlanadi. Chunki YaIM aholining real farovonligi, ijtimoiy tenglik yoki hayot sifatini to‘liq aks ettira olmaydi. Shu sababli, inson rivojlanishi indeksi (HDI), kambag‘allik indeksi, baxtlilik indeksi kabi ko‘rsatkichlar keng qo‘llanila boshlandi.

Xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG) esa ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishni kompleks baholash imkonini beradi.

Mahalliy tadqiqotlarda esa O‘zbekiston iqtisodiyotining o‘ziga xos xususiyatlari hisobga olinib, milliy indikatorlar tizimi shakllantirilmoqda. Bu tizim iqtisodiy o‘sish bilan birga ijtimoiy barqarorlik va aholi farovonligini ham qamrab oladi.

Metodologiya

Tadqiqotda quyidagi ilmiy usullardan foydalanildi:

Statistik tahlil usuli – ijtimoiy-iqtisodiy ko‘rsatkichlarni tahlil qilish

Taqqoslash usuli – yillar kesimida o‘zgarishlarni aniqlash

Dinamik qatorlar tahlili – rivojlanish tendensiyalarini baholash

Tizimli yondashuv – indikatorlar o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni aniqlash

Tahlil uchun rasmiy statistik ma’lumotlar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va ilmiy tadqiqot natijalari asos qilib olindi.

Asosiy qism

1. Iqtisodiy o‘sish indikatorlari tahlili

Iqtisodiy o‘sish mamlakat rivojlanishining asosiy ko‘rsatkichlaridan biri hisoblanadi. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda YaIMning barqaror o‘sishi kuzatilmoqda. Bu holat sanoat ishlab chiqarishi, xizmatlar sohasi va qishloq xo‘jaligi rivojlanishi bilan izohlanadi.

Iqtisodiy o‘sishning ijobiy jihatlariga quyidagilar kiradi:

Investitsiyalar hajmining ortishi

Eksport salohiyatining kengayishi

Xususiy sektor ulushining oshishi

Biroq iqtisodiy o‘sish sifat jihatidan ham baholanishi zarur. Ya’ni, u aholining real farovonligiga qanchalik ta’sir qilayotgani muhim.

2. Bandlik va mehnat bozori indikatorlari

Bandlik darajasi ijtimoiy barqarorlikning asosiy omillaridan biridir. O‘zbekistonda mehnat bozorini rivojlantirish bo‘yicha keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda.

So‘nggi yillarda:

Yangi ish o‘rinlari yaratildi

Kichik biznes va tadbirkorlik rivojlantirildi

Kasb-hunar ta’limi tizimi takomillashtirildi

Shu bilan birga, norasmiy bandlik darajasi hali ham yuqori bo‘lib qolmoqda. Bu esa iqtisodiy rivojlanishga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

3. Aholi daromadlari va kambag‘allik indikatorlari

Aholi daromadlari darajasi mamlakat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining muhim ko‘rsatkichidir. O‘zbekistonda real daromadlar oshib borayotgan bo‘lsa-da, kambag‘allik darajasi hali to‘liq bartaraf etilmagan.

Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan asosiy chora-tadbirlar:

Ijtimoiy nafaqalar tizimini kengaytirish

Aholini ish bilan ta’minlash

Hududiy rivojlanish dasturlarini amalga oshirish

Kambag‘allikni kamaytirish uchun kompleks yondashuv talab etiladi.

4. Inson kapitali rivojlanishi

Inson kapitali mamlakatning uzoq muddatli rivojlanishida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Ta’lim, sog‘liqni saqlash va ilm-fan rivoji ushbu ko‘rsatkichni belgilaydi.

O‘zbekistonda:

Ta’lim tizimi modernizatsiya qilinmoqda

Oliy ta’lim qamrovi kengaymoqda

Tibbiyot xizmatlari sifati oshirilmoqda
Bu omillar inson kapitali sifatining yaxshilanishiga xizmat qiladi.

5. Hududiy rivojlanish indikatorlari

Hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy tafovutlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishda muhim muammo hisoblanadi. Ayrim hududlar tez rivojlanayotgan bo‘lsa, boshqalari nisbatan ortda qolmoqda.
Hududiy rivojlanishni ta’minlash uchun:
Investitsiyalarni hududlarga yo‘naltirish
Infratuzilmani rivojlantirish
Mahalliy iqtisodiy imkoniyatlardan foydalanish zarur

6. Raqamli iqtisodiyot indikatorlari

Zamonaviy iqtisodiyotda raqamlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. O‘zbekistonda ham raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga katta e’tibor qaratilmoqda.

Asosiy ko‘rsatkichlar:

- Internetdan foydalanish darajasi
- Elektron xizmatlar ulushi
- Raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi

Muhokama

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ijobiy dinamikaga ega. Biroq quyidagi muammolar mavjud:

- Hududlar o‘rtasidagi tafovutlar
- Norasmiy iqtisodiyot ulushining yuqoriligi
- Kambag‘allik muammosi
- Inson kapitali sifatidagi nomutanosibliklar

Shu sababli indikatorlar tizimini yanada takomillashtirish zarur.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Ijtimoiy-iqtisodiy indikatorlarni xalqaro standartlarga moslashtirish
2. Kompleks baholash tizimini joriy etish
3. Hududiy rivojlanish strategiyalarini kuchaytirish
4. Raqamli iqtisodiyot indikatorlarini kengaytirish
5. Kambag‘allikni kamaytirish dasturlarini takomillashtirish

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2024). O‘zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko‘rsatkichlari. Toshkent.

2. World Bank. (2023). Uzbekistan Country Economic Update: Inclusive Growth and Reforms. Washington, DC.
3. United Nations Development Programme. (2023). Human Development Report 2023/2024. New York.
4. United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. New York.
5. International Labour Organization. (2022). World Employment and Social Outlook. Geneva.
6. Asian Development Bank. (2023). Asian Development Outlook 2023: Uzbekistan. Manila.
7. International Monetary Fund. (2023). Republic of Uzbekistan: Staff Report for the Article IV Consultation. Washington, DC.
8. OECD. (2022). Measuring Well-being and Progress: Frameworks and Indicators. Paris.
9. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2023). Iqtisodiy islohotlar sharhi. Toshkent.
10. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). Pul-kredit siyosati sharhi. Toshkent.
11. World Bank. (2020). Poverty and Equity Brief: Uzbekistan. Washington, DC.
12. United Nations Development Programme. (2022). Uzbekistan: Sustainable Development Goals Progress Report.

IQTISODIY
STATISTIKA KAFEDRASI
— Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti —